

2026-04-13

Arbetsordning för Haparanda Sandskär Fågelstation

All personal skall noga läsa igenom denna arbetsordning, Program för Haparanda Sandskär fågelstation, Bestämmelserna för nationalparken och Meddelande T 159 från Ringmärkningscentralen om Ringmärkning och fågelsjukdomar och därefter följa dessa! Platschef, ringmärkare, assistenter och praktikanter ska innan arbetet påbörjas skriva under en försäkran att han eller hon läst, förstått och accepterat att bedriva arbetet i enlighet med dessa. All erforderad information finns i Stationspärm. Ansvarig märkare måste även ha kännedom om innehållet i Handbok för ringmärkare. Ansvarig för att så sker är platschefen. En förteckning över vilka som är platschef, ansvarig märkare, märkare, assistent och praktikant under olika veckor finns i stationspärmerna.

Absolut viktigast är att arbetet sker på ett sådant sätt att inga fåglars säkerhet äventyras.

Uppgifter som ska utföras varje dag

1. Standardiserad märkning genomförs. Instruktioner nedan.
2. Ringmärkning demonstreras för eventuella besökare vid ringmärkningsplatsen. Instruktioner nedan.
3. Möte hålls med all stationspersonal för att bland annat sammanfatta dagens observationer.
4. Dagens märkningar, kontroller, antal nättimmar och burtimmar matas in i Fågel-3 och korrekturläses.
5. Dagens märkningar exporteras via Excelark till Artportalen. Observera att medobservatörer ska anges. Se särskild instruktion.
6. Övriga fågelobservationer summeras och exporteras via Excelark till Artportalen. Observera att medobservatörer ska anges. Se särskild instruktion.
7. En dagrapport från stationen läggs in på stationens Facebooksida (Haparanda Sandskär fågelstation). Dagrapporten utgör del av eller sammanfaller helt med de dagboksanteckningar som personalen ska föra dagligen. Se särskild instruktion.
8. Blanketter i fältpärmen och stationsdatorn/stationspärmerna fylls i. Lista och föreskrifter nedan.
9. Raritetsblankett ska skrivas om någon raritet har observerats. Sker digitalt via Artportalen.
10. Vädret observeras en gång per dygn och noteras i Excelark.

Instruktioner för standardiserad ringmärkning

Ringmärkning

För att på ett säkrare sätt kunna dra slutsatser av vårt ringmärkningsarbete är det viktigt att så många faktorer som möjligt är lika från år till år. Därför är vissa rutiner standardiserade.

All ringmärkning är från och med 2003 förlagd till Sydön och har sedan dess huvudsakligen inneburit höstmärkning (juli-oktober). Platserna för näten är standardiserade och karta finns i fältpärmen. Den standardiserade märkningen omfattar 24 nät (nätplatser 1-10) samt 8 alternativa (nätplatser A1-A4). Även platserna A1-A4 för alternativplatser är fasta och markerade på kartan i fältpärmen. Ytterligare fyra, inledningsvis rörliga, alternativplatser (R1-R4) kan nyttjas – information om de rörliga nätens placering finns i ringmärkarboden.

Vadarburar får placeras på lämpliga ställen längs stränderna på den halvö där de standardiserade näten finns och på Pauhu. Var vaksam på vattenståndsändringar och flytta burarna till högre mark om så krävs. Vattnet kan stiga över en meter på några timmar.

Under standardiserad märkperiod fram till den 15 september ska näten öppnas klockan 05.00 och stängas klockan 11.00. Därefter gäller 06.00-12.00. Det måste dock vara så pass ljusst att det går att säkert plocka fåglarna ur näten, så vissa dagar behöver starten senareläggas. Ansvarig ringmärkare avgör om det är ljusst nog.

Standardiserad märkning med vadarburar bedrivs under juli och augusti 05.00-11.00.

För standardiserad märkning med nät används lokalkoden SYDÖ och för standardiserad märkning med burar lokalkoden BUR. För märkning utanför standardtid används lokalbeteckningarna SYDS och BURS. Lokalbeteckningen SYDS används även för alla fåglar fångade i alternativnät och rörliga nät. Fågelpåsar med fåglar från alternativnäten märks lämpligen med en klädnyppa.

Vid regn stängs alla nät. Vid hård bläst stängs de nät där fåglarnas säkerhet äventyras.

Vid stark vind eller när stationen lämnas obemannad under några dagar måste näten knyts till med snören så att de inte blåser upp. Varje nät måste vid behov knyts ändamålsenligt. Om märkning inte kan ske måste näten ändå kontrolleras minst en gång om dagen.

Ringmärkartång måste ovillkorligen användas. **Det är förbjudet att sätta på en ring utan ringmärkartång.**

Använd rekommenderad ringstorlek om fågelns ben är normalt.

Nätrundor görs minst var 30 minut. Vadarburar kontrolleras minst en gång per timme.

Dagligen, i samband med att ringmärkningen avslutas, kontrollera att inga fågelpåsar saknas (checka av mot antalen enligt märklapparna vid upphängningsspikarna i märkboden) samt att samtliga påsar är tomma.

Dagligen, i samband med att ringmärkningen avslutas, tillse att samtliga nät dragits ihop, snurrats och med snöre knutits ihop. Tillse samtidigt att ev. vadarburar lämnas på ett sådant sätt att ingen fågel kan stängas in och att inga förhöjda vattenstånd kan komma att nå burarna.

Det är förbjudet att ta fjäderprover för DNA-analys. Ringmärkningscentralen tillåter inte att man tar fjäderprover för artbestämning, även om det skulle röra sig om en raritet.

Det är tillåtet att ta vara på tappade fjädrar.

Vid hantering av ovanliga/svårbestämda arter/raser ska följande beaktas:

- Fotodokumentera. Se instruktion i fältpärm. Grå pappskiva att använda som bakgrund ska finnas i ringmärkarboden eller i ringmärkningspärmerna.
- Nedteckna viktiga biometrier. (Se bestämmingslitteratur.)
- Minnesanteckningar bör skrivas vid fyndtillfället om omständigheterna kring fyndet samt detaljer kring individen som inte framgår av foton eller måttagning.
- Raritetsblankett ska ifyllas i Artportalen så snart som möjligt. Ansvarig för att blankett fylls i är ansvarig märkare vid fyndtillfället.

Näten ska sättas upp på ett stabilt sätt och med nedersta telen så högt att fångade fåglar inte ligger på marken. Detta är särskilt viktigt där det finns myror. Nätstängerna i ändarna ska alltid ha två staglinor monterade i V och linorna ska fästas väl i spetsade rundstänger nerkörda i marken. För att underlätta passage under staglinorna fästes dessa högst upp i hål på nätstängerna. Nätets montering ska kontrolleras dagligen. När näten stängs ska en nätkäpp användas för att dra ner dem eftersom detta sliter mindre på nätet än att dra i telnarna. Skador på näten ska om möjligt lagas.

Nätgatorna ska hållas efter kontinuerligt. Marken krattas och sly och utstickande kvistar tas bort.

Antalet öppna nät måste anpassas till den tillgängliga personalens storlek och erfarenhetsnivå. Minsta bemanning på fullt antal nät är normalt 1 märkare och 2 assistenter.

Den biometri som ska göras är vinglängd, vikt och fett. Om kompetens finns tas även postjuvenil ruggning. Om antalet fåglar blir stort släpps i första hand en del av biometrin på de vanligaste arterna. Då görs biometri endast på vart tionde exemplar av dessa. Om detta inte är tillräckligt stängs nät. Denna prioritering är överenskommen med Ringmärkningscentralen.

Samtliga ringar förvaras under märksäsongen i märkboden. Där finns också extra nät. Extra protokollsblanketter finns i stationspersonalens stuga.

Ringarna ska användas i nummerordning. Om snuttar finns ska dessa användas först. En förteckning över tillgängliga ringar finns i stationspärmen.

Var aktsam om utrustningen.

Det är viktigt att alla i personalen får vidareutbilda sig. Så mycket som är möjligt utan att riskera fåglarnas säkerhet, ska de med mindre erfarenhet ges möjlighet att öva på alla moment i ringmärkningen.

Kontroller

Alla kontroller av redan märkta fåglar ska noteras på blanketten "Kontroller" om tiden mellan märkning och kontroll överstiger 12 timmar. Notera även vinglängd, vikt och fett (och om möjligt postjuvenil ruggning) vid kontrolltillfället. Fåglar med ring bör avläsas vid nätet/buren så att fåglar märkta samma dag inte tas in till ringmärkarboden. Vid stor fågelmängd bör kontroller behandlas före nymärkningar.

Omkomna och döda fåglar

OBS! Döda fåglar som misstänkts kunna bära på sjukdomar hanteras med handskar. Gäller främst fåglar som hittas utan synbar dödsorsak.

Fåglar omkomna i samband med ringmärkning ska rapporteras på därför avsedd blankett. Vissa arter är av intresse (vilka dessa är framgår av Program för ringmärkningsverksamheten på Haparanda-Sandskär samt av en lista uppsatt i märkboden) och ska om de är i någorlunda gott skick tas tillvara, packas i plastpåsar och frysas in för att vid tillfälle skickas till Naturhistoriska riksmuseet. I plastpåsen läggs även en papperslapp med dödsdatum. Fåglar som tagits tillvara måste även noteras på blanketten Tillvaratagna fåglar.

Fåglar som hittas döda och som inte har med ringmärkningen att göra ska lämnas kvar där de hittas, såvida det inte rör sig om Statens vilt (se nedan). Detta gäller även

delar av fåglar. Det är givetvis inte tillåtet att preparera döda fåglar. All insamling av döda fåglar kräver dispens från Länsstyrelsen.

Statens vilt

Vilt av arterna björn, varg, järv, lo, myskoxe, fjällräv, utter, valar, fiskgjuse, bivråk, tornuggla, hökuggla, berguv, fjälluggla, lappuggla, slaguggla, rördrom, lunnefågel, salskrake, svarthalsad dopping, trana, skärfläcka, gråspett, vitryggig hackspett, mellanspett, kungsfiskare, blåkråka, härfågel, sommargylling, fjällgås, skräntärna, svarttärna, storkar, örnar, glador, falkar och kärhökar tillfaller staten. Om ett sådant djur eller del av djur påträffas ska det tas om hand. Om viltet är av lämplig storlek förvaras det väl emballerat i frys/kyl. Polisen ska samma dag meddelas på telefonnummer 114 14 och har ansvaret för att djuret skickas till Naturhistoriska riksmuseet. De aktuella djuren fraktas till polisen av NOF eller tillsynsmannen.

Ruggade fjädrar

Fågelstationens personal rekommenderas att i allmänhet låta ruggade fjädrar ligga kvar där de hittas.

Besökare

Att ge information om fåglar och ringmärkning är en viktig del av stationens verksamhet. Om det är väldigt mycket fågel i näten kan informationen göras kort, men försök ändå hinna med 5 minuter.

Blanketter och dataläggning skall fyllas i dagligen.

1. Väder (Dator)
2. Ringmärkningsprotokoll (Fältpärm)
3. Kontroller (Fältpärm)
4. Insatser nät (Fältpärm)
5. Insatser burar (Fältpärm)
6. Eventuella döda fåglar (Fältpärm)
7. Tillvaratagna fåglar (Stationspärm)
8. Insatser (Dator)
9. Ringmärkning (Dator)
10. Observationer (Via Excelfil vidare till Artportalen, eller i undantagsfall direkt i Artportalen).
11. Eventuell raritetsrapport (Artportalen).
12. Besökare vid märkplatsen (Stationspärm)
13. Dagboksanteckningar (Dator)
14. Rapportera på stationens Facebooksida (Dator)

Anvisningar för blanketter och dataläggning

Tydligt ifyllda blanketter är en förutsättning för att stationens arbete ska bli till nytta i fågelövervakning och fågelforskning.

1. Väder

Väderobservationer ska göras dagligen innan ringmärkningen enligt särskild instruktion.

2. Ringmärkningsprotokoll (Fältpärm)

Ifylls enligt RC:s instruktion (i tillämpliga delar) och artkodlista i fältpärm. Stationen har egna protokoll anpassade till Fagel-3. Vid första märkningen för dagen fylls alla rutor i på blanketten, alltså även månad och art. Ifyllda protokoll kan flyttas till dokumentkartongen "Blanketter" som finns i skrivbordet, men de kan även behållas i Fältpärmen så länge de inte är för slitna.

3. Kontroller (Fältpärm)

Ringnummer, art och biometri ifylls. Var mycket noga med att läsa av både serie, nummer och central. Alla kontroller ska rutinmässigt läsas av två gånger för att undvika fel. Tips: Genom att läsa numret baklänges andra gången minskar risken för fel ytterligare.

4. Insatser nät (Fältpärm)

Underlag för nättimmar i Fagel-3. Om nät stängs och öppnas under märkningen skrivs en ny rad i protokollet varje gång en ändring sker.

5. Insatser burar (Fältpärm)

Hanteras på samma sätt som nätinsatser.

6. Döda fåglar (Fältpärm)

Fåglar som dödas i samband med ringmärkningen. Ska redovisas. Se ovan.

7. Tillvaratagna fåglar (Stationspärm)

Här ska alla fåglar som tillvaratagits noteras för redovisning.

8. Insatser (Dator)

Dagens insatser avseende såväl nät som burar förs in i Fagel-3 och korrekturläses direkt. En tydlig markering "I + K" noteras i vänster marginal på insatsprotokollen så det klart framgår vilken post på resp. protokoll som är den sista som är inmatad och kontrollerad.

9. Ringmärkning (Dator)

Dagens märkningar och kontroller matas varje dag in i Fagel-3 och varje post korrekturläses direkt (om man arbetar två-och-två med detta går arbetet mycket smidigt). När ett märkprotokoll är fullt och alla poster matats in och korrekturlästs signeras märkprotokollet längst ned i/vid därför avsedda rutor. Nymärkningarna skrivs sedan in i Excelark och exporteras därefter till Artportalen (se särskild instruktion).

HSFS är rapportör men lägg in aktuell personal/observatör som medobservatörer. Resultatet läggs också in på stationens Facebooksida som en del av dagrapporten (se punkt 13 nedan).

Om Internet ej kan nås men datorn fungerar får man vänta med exporten till Artportalen och rapportering Facebook tills Internet blir åtkomligt. Rapportering av dagens märkning till Facebook kan i väntan på Internetåtkomst försöka lösas via telefonsamtal till kontaktpersonen på land (se aktuell lista med kontaktuppgifter i stationspärmen).

Notera: om all dataläggning inklusive korrekturläsning utförs dagligen under märksäsongen underlättas avrapporteringen till Ringmärkningscentralen och mycket annat administrativt arbete påtagligt.

Platschefen ansvarar för att datalaggningen inklusive korrekturläsning sker.

10. Observationer (Dator)

Uppskatta antalet fåglar av samtliga arter som setts/hörts under innevarande dygn. Ta även med arter observerade av andra besökare på ön om dessa observationer verkar säkra. Ange häckningsindicierna samt sträckriktning i förekommande fall. Ringmärkta fåglar ska INTE räknas med här eftersom dessa redovisas separat. Däremot bör kontrollerade (tidigare ringmärkta) fåglar i samband med nätfångst inkluderas.

Observationerna ska noteras i därför avsedd Excelfil som sparas namngiven med dagens datum, filen exporteras sedan till Artportalen (se särskild instruktion).

HSFS är rapportör men lägg in aktuell personal/observatör som medobservatörer.

Undvik att lägga observationerna direkt i Artportalen!

Under juli och augusti ska även dagens högsta konstaterade häckningskriterie (20-gradig skala, se Artportalen) föras in.

Huvuddelen av Haparanda Sandskär ligger inom atlasruta 24N9d. Nordligaste delen (Lilla Sandskäret och Norra Sandudden) ligger i ruta 25N0d och västligaste delen (Kelkkaniemi och Matalakarvo) ligger i 24N9c. Häckningsobservationer i dessa områden bör läggas in på lokaler inom dessa rutor så att de blir till nytta för arbetet med Norrbottens fågelatlas. Man kan till exempel använda lokalerna Haparanda Sandskär 24N9d och Haparanda Sandskär 25N0d.

Om Internet ej kan nå men datorn fungerar sparas obsarna i Excel. Man får då vänta med exporten till Artportalen tills Internet blir åtkomligt.

11. Raritetsrapport

Ska rapporteras in i Artportalen så snart som möjligt efter det att observationen gjorts, helst redan samma dag. (Har man lagt in aktuell personal som medobservatörer kan även dessa enkelt skriva raritetsrapport.)

12. Besökare vid märkplatsen

Notera antal personer, vad det är för grupp och några ord om vilken slags visning de fått. Denna information är viktig för vår årsrapport.

13. Dagboksanteckningar

Skrivs in på datorn i första hand. Denna text kan lämpligen vara densamma som sedan skrivs in på dagsrapporten på Facebook (se nedan). Undvik att lägga ut information om känsliga arter på Facebook. Gäller i synnerhet arter med höga häckningskriterier

14. Rapportera på Facebook

Gå in på stationens Facebooksida – Haparanda Sandskär Fågelstation – där skriver ni in en sammanfattande dagsrapport om dagens märkning, övriga fågelobservationer samt litet om fågelstationens verksamhet (kan alltså med fördel vara texten från den digitala dagboken, se punkt 13 ovan). Omfattningen av denna rapport är valfri, och den skrivs med egna ord (inte så formellt). Syftet är att marknadsföra stationen genom att belysa vad som händer på Sandskär, något som brukar vara uppskattat av skådarna på fastlandet.

Inläggen görs via någon som har ett privat facebookkonto. Via kontot kan förstås även bildmaterial läggas upp.

Dessutom finns gruppen Norrbottens fåglar på Facebook (citat som beskriver gruppens syfte: "Detta är en öppen diskussionsgrupp för fågelskådare där alla är välkomna att vara med. I gruppen ska frågor som rör fältornitologi och fågelskådning i länet diskuteras och alla medlemmar är varmt välkomna att göra egna inlägg och starta diskussioner i dessa frågor. Det kan handla om allt från art-, ålders- och rasbestämning, intressanta fynd, intressanta fågellokaler, spännande invasioner till intressant fyndstatistik i länet.")

Uppgifter som ska utföras en gång per vecka

1. Våttorka golvet i ringmärkarboden. (Detta ska göras varje fredag.)
2. Tvätta fågelpåsarna.
3. Kontrollera antalet fågelpåsar varje gång någon ska resa hem.
4. Platschefen tillser att det tas en gruppbild på veckans bemanning.

Uppgifter som ska utföras cirka varannan vecka

1. Ta backup på filer på datorn (Fagel-3, dagbok samt väder) på stationens USB-minne (i skrivbordslådan) den 1:a och den 15:e varje månad. Görs via Fagel-3.